Zbornik sudske prakse

PRESUDA OPĆEG SUDA (treće prošireno vijeće)

1. veljače 2017.[1]

„Izvanugovorna odgovornost – Preciznost tužbe – Dopuštenost – Članak 47. Povelje o temeljnim pravima – Razuman rok za suđenje – Imovinska šteta – Kamate na iznos neplaćene novčane kazne – Troškovi bankarske garancije – Neimovinska šteta – Uzročna veza“

U predmetu T-479/14,

Kendrion NV, sa sjedištem u Zeistu (Nizozemska), koji su u početku zastupali P. Glazener i T. Ottervanger, a zatim T. Ottervanger, odvjetnici,

tužitelj,

protiv

Europske unije, koju zastupa Sud Europske unije, koji je u početku zastupao A. Placco, a zatim J. Inghelram i E. Beysen, u svojstvu agenata,

tuženik,

koju podupire

Europska komisija, koju zastupaju T. Christoforou, S. Noë i P. van Nuffel, u svojstvu agenata,

intervenijent,

povodom zahtjeva na temelju članka 268. UFEU-a kojim se zahtijeva naknada štete koju je tužitelj navodno pretrpio zbog trajanja postupka pred Općim sudom u predmetu u kojem je donesena presuda od 16. studenoga 2011., Kendrion/Komisija (T-54/06, neobjavljena, EU:T:2011:667),

OPĆI SUD (treće prošireno vijeće),

u sastavu: S. Papasavvas, predsjednik, I. Labucka, E. Bieliūnas (izvjestitelj), V. Kreuschitz i I. S. Forrester, suci,

tajnik: G. Predonzani, administratorica,

uzimajući u obzir pisani dio postupka i nakon rasprave održane 20. srpnja 2016.,

donosi sljedeću

1 — Jezik postupka: nizozemski

Presudu

I. **Okolnosti spora**

1 Tužbom podnesenom tajništvu Općeg suda 22. veljače 2006., tužitelj, društvo Kendrion NV, pokrenuo je postupak protiv Odluke Komisije C(2005) 4634 od 30. studenoga 2005. o postupku primjene članka [101. UFEU-a] (predmet COMP/F/38.354 – Industrijske vreće) (u daljnjem tekstu: Odluka C(2005) 4634). Tužitelj u svojoj tužbi od Općeg suda u biti najprije zahtijeva da u cijelosti ili djelomično poništi tu odluku ili, podredno, poništi novčanu kaznu koja mu je izrečena navedenom odlukom ili smanji njezin iznos.

2 Opći sud odbio je tu tužbu presudom od 16. studenoga 2011., Kendrion/Komisija (T-54/06, neobjavljena, EU:T:2011:667).

3 Zahtjevom podnesenim 26. siječnja 2012. tužitelj je podnio žalbu protiv presude od 16. studenoga 2011., Kendrion/Komisija (T-54/06, neobjavljena, EU:T:2011:667).

4 Sud je odbio tu žalbu presudom od 26. studenoga 2013., Kendrion/Komisija (C-50/12 P, EU:C:2013:771).

II. **Postupak i zahtjevi stranaka**

5 Tužbom podnesenom tajništvu Općeg suda 26. lipnja 2014., tužitelj je pokrenuo ovaj postupak protiv Europske unije, koju zastupa Sud Europske unije.

6 Zasebnim aktom podnesenim tajništvu Općeg suda 8. rujna 2014., Sud Europske unije istaknuo je prigovor nedopuštenosti na temelju članka 114. stavka 1. Poslovnika Općeg suda od 2. svibnja 1991.

7 Rješenjem od 6. siječnja 2015., Kendrion/Europska unija (T-479/14, neobjavljeno, EU:T:2015:2), Opći sud odbio je prigovor nedopuštenosti koji je istaknuo Sud Europske unije te je odredio da će se o troškovima odlučiti naknadno.

8 Zahtjevom podnesenim tajništvu Suda 17. veljače 2015., Sud Europske unije podnio je žalbu, upisanu pod oznakom C-71/15 P, protiv rješenja od 6. siječnja 2015., Kendrion/Europska unija (T-479/14, neobjavljeno, EU:T:2015:2).

9 Rješenjem od 2. ožujka 2015., predsjednik trećeg vijeća Općeg suda prekinuo je, na zahtjev Suda Europske unije, postupak u ovom predmetu do odluke Suda kojom se završava postupak u predmetu C-71/15 P, Sud/Kendrion.

10 Rješenjem od 18. prosinca 2015., Sud/Kendrion (C-71/15 P, neobjavljeno, EU:C:2015:857), predmet je brisan iz upisnika Suda.

11 Nakon nastavka postupka u ovom predmetu, Europska komisija zatražila je aktom podnesenim tajništvu Općeg suda 15. siječnja 2016. intervenciju u potporu zahtjevu Suda Europske unije.

12 Sud Europske unije podnio je 16. veljače 2016. odgovor na tužbu.

13 Opći sud vratio je 17. veljače 2016. ovaj predmet trećem proširenom vijeću na ponovno suđenje.

14 Opći sud odlučio je 2. ožujka 2016. da druga razmjena podnesaka nije potrebna. Osim toga, u okviru mjera upravljanja postupkom predviđenih člankom 89. Poslovnika Općeg suda, taj je sud pozvao Sud Europske unije da navede je li zatražio i dobio odobrenje tužitelja i Komisije da podnese određene dokumente koji su se nalazili u prilozima odgovoru na tužbu i koji su bili povezani s predmetom u kojemu je donesena presuda od 16. studenoga 2011., Kendrion/Komisija (T-54/06, neobjavljena, EU:T:2011:667) (u daljnjem tekstu: predmet T-54/06).

15 Rješenjem od 15. ožujka 2016., Kendrion/Europska unija (T-479/14, neobjavljeno, EU:T:2016:196), predsjednik trećeg proširenog vijeća Općeg suda prihvatio je zahtjev za intervenciju koji je Komisija podnijela u potporu zahtjevu Suda Europske unije te je pojasnio da su prava Komisije ona predviđena člankom 116. stavkom 6. Poslovnika od 2. svibnja 1991.

16 Sud Europske unije odgovorio je 18. ožujka 2016. na pitanje navedeno u točki 14. ove presude. Zahtijevao je da Opći sud utvrdi, kao prvo, da nije morao zatražiti i dobiti odobrenje tužitelja i Komisije da podnese dokumente koji su bili povezani s predmetom T-54/06 i, podredno, da su tužitelj i Komisija to odobrenje dali implicitno. Još podrednije, Sud Europske unije zatražio je da se s njegovim odgovorom postupa kao sa zahtjevom za donošenje mjera upravljanja postupkom kojim se želi postići da Opći sud u okviru ove tužbe naloži podnošenje dokumenata koji su dio spisa postupka u predmetu T-54/06 i, osobito, dokumenata priloženih odgovoru na tužbu.

17 Predsjednik trećeg proširenog vijeća Općeg suda odlučio je 4. travnja 2016., kao prvo, povući iz spisa dokumente koji su se nalazili u prilozima odgovoru na tužbu podnesenom u ovom predmetu i koji su bili povezani s predmetom T-54/06. Ta je odluka bila obrazložena činjenicom, s jedne strane, da Sud Europske unije nije zatražio ni dobio odobrenje stranaka u predmetu T1654/06 da podnese navedene dokumente i, s druge strane, da nije zatražio pristup spisu navedenog predmeta na temelju članka 38. stavka 2. Poslovnika. Kao drugo, predsjednik trećeg proširenog vijeća Općeg suda odlučio je, na temelju članka 88. stavka 3. Poslovnika, pozvati tužitelja da zauzme stajalište o zahtjevu za donošenje mjera upravljanja postupkom koji je Sud Europske unije još podrednije podnio u svojem odgovoru od 18. ožujka 2016., navedenom u točki 16. ove presude.

18 Tužitelj je 12. travnja 2016. od Općeg suda zahtijevao da odluči pravično, uzimajući u obzir interese obiju stranaka i postupovnu složenost zahtjeva koji je podnio Sud Europske unije.

19 Opći sud utvrdio je 11. svibnja 2016. da je za odvijanje i rješavanje ovog predmeta, s obzirom na njegov cilj, potrebno staviti na raspolaganje spis predmeta T-54/06. Tako je Opći sud u okviru mjera upravljanja postupkom predviđenih člankom 89. Poslovnika odlučio uložiti u spis ovog predmeta spis predmeta T-54/06.

20 Sud Europske unije zatražio je 17. lipnja 2016. dostavu spisa predmeta T-54/06.

21 Opći sud zatražio je 28. lipnja 2016. od tužitelja da dostavi određene dokumente te mu je postavio pitanje na koje je očekivao odgovor na raspravi.

22 Na raspravi održanoj 20. srpnja 2016. saslušana su izlaganja stranaka i njihovi odgovori na usmena pitanja koja je postavio Opći sud.

23 Tužitelj od Općeg suda zahtijeva da:

— Uniji naloži isplatu naknade imovinske štete u iznosu od 2 308 463,98 eura, odnosno u iznosu koji smatra razumnim;

— Uniji naloži isplatu naknade neimovinske štete najprije u iznosu od 11 050 000,00 eura, podredno u iznosu od 1 700 000,00 eura, odnosno, još podrednije, u iznosu koji utvrde stranke u skladu s modalitetima koje utvrdi Opći sud, ili u svakom slučaju u primjerenom iznosu po ocjeni samog Općeg suda;

— počevši od 26. studenoga 2013., svaki od dodijeljenih iznosa uveća za zatezne kamate po stopi koju smatra razumnom;

— naloži Uniji snošenje troškova.

24 Sud Europske unije, koji podupire Komisija, od Općeg suda zahtijeva da:

— najprije, zahtjev za naknadu navodne imovinske štete odbije kao neosnovan te zahtjev za naknadu navodne neimovinske štete odbaci kao nedopušten i, u svakom slučaju, odbije kao neosnovan;

— podredno, odbije kao neosnovan zahtjev za naknadu navodne imovinske štete i tužitelju dodijeli naknadu za navodnu neimovinsku štetu u najvišem iznosu od 5 000 eura;

— naloži tužitelju snošenje troškova.

III. **Pravo**

A. **Dopuštenost**

25 Sud Europske unije tvrdi da tužba nije dovoljno jasna i precizna u pogledu naravi i opsega navodne neimovinske štete. Naime, opis neimovinske štete osobito je nejasan te se temelji na zabuni između imovinske štete i neimovinske štete.

26 Na temelju članka 21. prvog stavka Statuta Suda Europske unije, u vezi s člankom 53. prvim stavkom spomenutog Statuta i člankom 44. stavkom 1. točkom (c) Poslovnika od 2. svibnja 1991., svaka tužba mora sadržavati naznaku predmeta spora i sažeti prikaz tužbenih razloga. Ta naznaka mora biti dovoljno jasna i precizna kako bi se tuženiku omogućilo da pripremi obranu, a Općem sudu da odluči o tužbi, prema potrebi, bez dodatnih informacija. Kako bi se zajamčila pravna sigurnost i dobro sudovanje, da bi tužba bila dopuštena, nužno je da bitni činjenični i pravni elementi na kojima se temelji proizlaze, makar i sažeto, ali na smislen i razumljiv način, iz samog njezina teksta. Konkretnije, da bi se ispunili ti zahtjevi, tužba za naknadu štete koju je navodno prouzročila neka institucija Unije mora sadržavati elemente na temelju kojih je moguće utvrditi ponašanje koje tužitelj prigovara instituciji, razloge zbog kojih smatra da postoji uzročna veza između ponašanja i štete koju je navodno pretrpio kao i karakter i opseg te štete (vidjeti presudu od 7. listopada 2015., Arcelor/Parlament i Vijeće T-79/13, EU:T:2015:756, t. 53. i navedenu sudsku praksu).

27 U ovom slučaju, kao prvo, valja istaknuti da je točno da je argumentacija tužitelja sažeta u pogledu naravi neimovinske štete koju navodi. Međutim, ta je argumentacija očito dovoljna s obzirom na sva objašnjenja i upućivanja iz tužbe.

28 Naime, s jedne strane, tužitelj osobito ističe, među ostalim, da je „poduzetnik koji kotira na burzi čije uspone i padove pažljivo promatraju ne samo njegovi vlastiti zaposlenici, nego i tisak, ulagači i njegovi klijenti”. Tužitelj pojašnjuje da mu je ugled bio nepotrebno narušen.

29 S druge strane, tužitelj u biti tvrdi da su dodatne godine neizvjesnosti negativno utjecale na upravljanje, ulaganja, atraktivnost i strategiju poduzetnika. Dodaje da je ta neizvjesnost također prouzročila osobnu neimovinsku štetu njegovim zaposlenicima kao i njegovim upraviteljima, koji su bili izloženi velikom pritisku.

30 Naposljetku, dvosmislenost koju Sud Europske unije navodi u pogledu odnosa između navodne neimovinske štete i eventualne imovinske štete proizlazi iz ocjene osnovanosti zahtjeva za naknadu navodne neimovinske štete i, među ostalim, kriterija procjene i naknade te štete.

31 Kao drugo, što se tiče opsega navodne neimovinske štete, tužitelj pravilno ističe da se neimovinska šteta na koju se poziva po definiciji ne može točno izračunati. Osim toga, podsjeća da pri utvrđivanju navodne neimovinske štete valja uzeti u obzir okolnosti, a stoga i narav predmeta i predmetnog poduzetnika. Naposljetku, tužitelj procjenjuje svoju štetu prema metodi čija relevantnost proizlazi iz ocjene osnovanosti tužbe.

32 Tako je tužba dovoljno jasna i precizna te je tužitelj podnio dovoljno elemenata za ocjenu naravi i opsega svoje navodne neimovinske štete. Ti su elementi stoga omogućili Sudu Europske unije da osigura svoju obranu, a Općem sudu da odluči o ovoj tužbi.

33 S obzirom na prethodno navedeno, zapreku vođenju postupka koju je istaknuo Sud Europske unije treba odbiti.

B. **Meritum**

34 Na temelju članka 340. stavka 2. UFEU-a, u pogledu izvanugovorne odgovornosti, Unija je, u skladu s općim načelima koja su zajednička pravima država članica, dužna naknaditi svaku štetu koju njezine institucije ili službenici prouzroče pri obavljanju svojih dužnosti.

35 Prema ustaljenoj sudskoj praksi, iz članka 340. drugog stavka UFEU-a proizlazi da uspostava izvanugovorne odgovornosti Unije i ostvarenje prava na naknadu pretrpjele štete ovise o ispunjenju skupa uvjeta, odnosno nezakonitosti ponašanja koje se pripisuje instituciji, stvarnog postojanja štete i postojanja uzročne veze između tog ponašanja i štete na koju se poziva (presude od 29. rujna 1982., Oleifici Mediterranei/EEZ, 26/81, EU:C:1982:318, t. 16., i od 9. rujna 2008., FIAMM i dr./Vijeće i Komisija, C-120/06 P i C-121/06 P, EU:C:2008:476, t. 106.).

36 Ako jedan od tih uvjeta nije ispunjen, tužbu treba odbiti u cijelosti, a da pritom nije potrebno ispitati jesu li ispunjeni drugi uvjeti za izvanugovornu odgovornost Unije (presuda od 14. listopada 1999., Atlanta/Europska zajednica, C-104/97 P, EU:C:1999:498, t. 65.; vidjeti također u tom smislu presudu od 15. rujna 1994., KYDEP/Vijeće i Komisija, C-146/91, EU:C:1994:329, t. 81.). Osim toga, sud Unije nije dužan ispitati postojanje tih uvjeta određenim redoslijedom (presuda od 18. ožujka 2010., Trubowest Handel i Makarov/Vijeće i Komisija, C-419/08 P, EU:C:2010:147, t. 42.; vidjeti također u tom smislu presudu od 9. rujna 1999., Lucaccioni/Komisija, C-257/98 P, EU:C:1999:402, t. 13.).

37 Tužitelj u ovom slučaju tvrdi, kao prvo, da su trajanjem postupka u predmetu T-54/06 povrijeđeni zahtjevi koji se odnose na poštovanje razumnog roka za suđenje (u daljnjem tekstu: razuman rok za suđenje). Kao drugo, ističe da mu je ta povreda prouzročila štetu koja mora biti nadoknađena.

1. ***Navodna povreda razumnog roka za suđenje u predmetu T-54/06***

38 Tužitelj navodi, kao prvo, da je Sud u presudi od 26. studenoga 2013., Kendrion/Komisija (C-50/12 P, EU:C:2013:771), već presudio da je uvjet koji se odnosi na postojanje dovoljno ozbiljne povrede pravnog pravila koje ima za cilj dodjelu prava pojedincima ispunjen u pogledu roka za suđenje u predmetu T-54/06. Stoga nije potrebno dalje ispitivati kriterije ocjene razumnosti roka za suđenje, ni njihovu primjenu u ovom slučaju.

39 Kao drugo, tužitelj ističe da je u predmetu T-54/06 rok od 2 godine i 6 mjeseci bio primjeren rok za suđenje zbog činjenice da je Opći sud međunarodno tijelo, što podrazumijeva određenu složenost, osobito zbog pravila o jeziku. Međutim, u ovom predmetu nijedan element ne opravdava rok za suđenje dulji od 2 godine i 6 mjeseci. Stoga, s obzirom na to da je postupak u predmetu T-54/06 trajao 5 godina i 9 mjeseci, trajao je 3 godine i 3 mjeseca dulje od razumnog roka za suđenje.

40 Sud Europske unije odgovara da argumente tužitelja treba odbiti.

41 Kao prvo, podsjeća da je, u skladu s presudom od 26. studenoga 2013., Kendrion/Komisija (C-50/12 P, EU:C:2013:771), na Općem sudu da odluči o tužbama kao što je ona u ovom slučaju i da provjeri jesu li ispunjeni uvjeti za uspostavu izvanugovorne odgovornosti Unije.

42 Kao drugo, navod tužitelja da je trajanje postupka u predmetima koji se odnose na primjenu prava tržišnog natjecanja razumno samo ako ne traje dulje od 2 godine i 6 mjeseci nema nikakve veze sa stvarnošću postupaka pred Općim sudom, kao što pokazuje prosječno trajanje postupaka pred tim sudom, koje je utvrđeno za tu vrstu predmeta između 2006. i 2015. Isto tako, trajanje razdoblja između završetka pisanog dijela postupka i otvaranja usmenog dijela postupka u predmetu T-54/06 bilo je samo 16 mjeseci dulje od prosječnog trajanja te faze postupka između 2007. i 2010. u predmetima koji su se odnosili na primjenu prava tržišnog natjecanja.

43 Kao treće i najvažnije, razumni karakter roka za suđenje treba ocijeniti s obzirom na posebne okolnosti svakog predmeta i osobito s obzirom na eventualno postojanje neuobičajeno dugog razdoblja nedjelovanja. Tako su ukupno trajanje postupka i trajanje između završetka pisanog dijela postupka i otvaranja usmenog dijela postupka u predmetu T-54/06 opravdani opsežnošću predmeta koji se odnose na primjenu prava tržišnog natjecanja, okolnošću da je protiv Odluke C(2005) 4634 podneseno petnaest usporednih tužbi na šest različitih jezika te višejezičnom okolinom u kojoj djeluje Sud Europske unije. Osim toga, valjalo bi uzeti u obzir ograničeno trajanje mandata sudaca i dugotrajnu bolest jednog od članova vijeća kojem je predmet T-54/06 dodijeljen.

44 U tom pogledu valja istaknuti da se člankom 47. drugim stavkom Povelje Europske unije o temeljnim pravima propisuje, među ostalim, da „[s]vatko ima pravo da zakonom prethodno ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično, javno i u razumnom roku ispita njegov slučaj”.

45 Takvo se pravo, čije je postojanje potvrđeno prije stupanja na snagu Povelje o temeljnim pravima, kao opće načelo prava Unije, smatra primjenjivim u okviru sudskog postupka protiv odluke Komisije (vidjeti presudu od 16. srpnja 2009., Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland/Komisija, C-385/07 P, EU:C:2009:456, t. 178. i navedenu sudsku praksu).

46 U ovom slučaju, iz temeljitog ispitivanja spisa u predmetu T-54/06 proizlazi da se, kao što je Sud to pravilno istaknuo u presudi od 26. studenoga 2013., Kendrion/Komisija (C-50/12 P, EU:C:2013:771), trajanje postupka u predmetu T-54/06, koje je iznosilo gotovo 5 godina i 9 mjeseci, ne može opravdati nijednom okolnošću koja je svojstvena navedenom predmetu.

47 Kao prvo, valja istaknuti da se predmet T-54/06 odnosio na spor povezan s postojanjem povrede pravila tržišnog natjecanja i da su, prema sudskoj praksi, temeljni zahtjev pravne sigurnosti koju moraju uživati gospodarski subjekti kao i cilj osiguravanja da tržišno natjecanje ne bude iskrivljeno na

unutarnjem tržištu od značajnog interesa ne samo za tužitelja i njegove konkurente, nego i za treće osobe, zbog velikog broja osoba kojih se tiče i financijskih interesa u pitanju (presuda od 16. srpnja 2009., Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland/Komisija, C-385/07 P, EU:C:2009:456, t. 186.).

48 Kao drugo, valja utvrditi da je u predmetu T-54/06 između, s jedne strane, završetka pisanog dijela postupka označenog Komisijinim podnošenjem odgovora na repliku 19. veljače 2007. i, s druge strane, pokretanja usmenog dijela postupka 30. studenoga 2010., prošlo oko 3 godine i 10 mjeseci, odnosno 46 mjeseci.

49 Tijekom tog razdoblja provode se, među ostalim, sažetak argumenata stranaka, priprema predmeta, činjenična i pravna analiza sporova i priprema usmenog dijela postupka. Tako trajanje tog razdoblja osobito ovisi o složenosti spora kao i o ponašanju stranaka te naknadnim postupovnim pitanjima.

50 Što se tiče složenosti spora, najprije valja podsjetiti da se predmet T-54/06 odnosio na tužbu podnesenu protiv odluke Komisije o postupku primjene članka 101. UFEU-a.

51 Kao što to proizlazi iz spisa predmeta T-54/06, tužbe koje se odnose na Komisijinu primjenu prava tržišnog natjecanja složenije su od drugih vrsta predmeta s obzirom na, među ostalim, dužinu pobijane odluke, obujam spisa i potrebu provedbe temeljite ocjene brojnih složenih činjenica koje su često raspršene u vremenu i prostoru.

52 Tako je trajanje od 15 mjeseci između završetka pisanog dijela postupka i otvaranja usmenog dijela postupka u načelu primjereno za postupanje u predmetima koji se odnose na primjenu prava tržišnog natjecanja, kao što je predmet T-54/06.

53 Nadalje, potrebno je uzeti u obzir okolnost da je protiv Odluke C(2005) 4634 podneseno više tužbi.

54 Naime, s tužbama koje su podnesene protiv iste odluke koju je Komisija donijela na temelju prava tržišnog natjecanja Unije u načelu je potrebno postupati usporedno, uključujući kada te tužbe nisu spojene. To je usporedno postupanje osobito opravdano povezanošću navedenih tužbi kao i potrebom da se osigura dosljednost njihove analize i odgovora koji na njih valja dati.

55 Tako se usporednim postupanjem u povezanim predmetima može opravdati to da se za svaki dodatni povezani predmet razdoblje između završetka pisanog dijela postupka i otvaranja usmenog dijela postupka produlji za jedan mjesec.

56 U ovom je slučaju protiv Odluke C(2005) 4634 podneseno petnaest tužbi. Međutim, s jedne strane, jedan je tužitelj povukao svoju tužbu protiv te odluke (rješenje od 6. srpnja 2006., Cofira-Sac/Komisija, T-43/06, neobjavljeno, EU:T:2006:192). S druge strane, dvije tužbe podnesene protiv Odluke C(2005) 4634 dovele su do objave presuda od 13. rujna 2010., Trioplast Wittenheim/Komisija (T-26/06, neobjavljena, EU:T:2010:387), i od 13. rujna 2010., Trioplast Industrier/Komisija (T-40/06, EU:T:2010:388).

57 U tim je okolnostima postupanjem u dvanaest drugih predmeta koji se odnose na tužbe protiv Odluke C(2005) 4634 opravdano produljenje postupka od 11 mjeseci u predmetu T-54/06.

58 Stoga je trajanje od 26 mjeseci (15 mjeseci plus 11 mjeseci) između završetka pisanog dijela postupka i otvaranja usmenog dijela postupka bilo primjereno za postupanje u predmetu T-54/06.

59 Naposljetku, stupanj činjenične, pravne i postupovne složenosti predmeta u ovom slučaju ne opravdava dulje trajanje. U tom pogledu osobito valja istaknuti da između završetka pisanog dijela postupka i otvaranja usmenog dijela postupka u predmetu T-54/06 postupak nije bio prekidan ni u kašnjenju zbog toga što je Opći sud donio neku mjeru upravljanja postupkom.

60 Što se tiče ponašanja stranaka i naknadnih postupovnih pitanja u predmetu T-54/06, na razdoblje koje je prošlo između završetka pisanog dijela postupka i otvaranja usmenog dijela postupka u predmetu T-54/06 ni u kojem pogledu nisu utjecali takvo ponašanje ili takva naknadna pitanja.

61 Stoga, s obzirom na okolnosti predmeta T-54/06, iz razdoblja od 46 mjeseci koje je prošlo između završetka pisanog dijela postupka i otvaranja usmenog dijela postupka proizlazi neopravdano razdoblje nedjelovanja od 20 mjeseci u tom predmetu.

62 Kao treće, ispitivanje spisa predmeta T-54/06 nije otkrilo nikakvu okolnost na temelju koje bi se moglo zaključiti da je postojalo neopravdano razdoblje nedjelovanja, s jedne strane, između datuma podnošenja tužbe i datuma podnošenja odgovora na repliku te, s druge strane, između otvaranja usmenog dijela postupka i objave presude od 16. studenoga 2011., Kendrion/Komisija (T-54/06, neobjavljena, EU:T:2011:667).

63 Iz toga slijedi da je postupkom u predmetu T-54/06 koji je završio objavom presude od 16. studenoga 2011., Kendrion/Komisija (T-54/06, neobjavljena, EU:T:2011:667), povrijeđen članak 47. drugi stavak Povelje o temeljnim pravima jer je trajao 20 mjeseci dulje od razumnog roka za suđenje, što predstavlja dovoljno ozbiljnu povredu pravnog pravila Unije kojim se pojedincima dodjeljuju prava.

2. ***Navodna šteta i navodna uzročna veza***

64 Prema ustaljenoj sudskoj praksi, šteta za koju se traži naknada u okviru tužbe radi utvrđivanja izvanugovorne odgovornosti Unije mora biti stvarna i odrediva, što je na tužitelju da dokaže (vidjeti presudu od 9. studenoga 2006., Agraz i dr./Komisija, C-243/05 P, EU:C:2006:708, t. 27. i navedenu sudsku praksu). Tužitelj je dužan podnijeti uvjerljive dokaze o postojanju i opsegu štete na koju se poziva (vidjeti presudu od 16. rujna 1997., Blackspur DIY i dr./Vijeće i Komisija, C-362/95 P, EU:C:1997:401, t. 31. i navedenu sudsku praksu).

65 I dalje prema ustaljenoj sudskoj praksi, uvjet u pogledu uzročne veze iz članka 340. drugog stavka UFEU-a odnosi se na postojanje dovoljno izravne uzročne veze između ponašanja institucija i štete (presude od 18. ožujka 2010., Trubowest Handel i Makarov/Vijeće i Komisija, C-419/08 P, EU:C:2010:147, t. 53., i od 14. prosinca 2005., Beamglow/Parlament i dr., T-383/00, EU:T:2005:453, t. 193.; vidjeti također u tom smislu presudu od 4. listopada 1979., Dumortier i dr./Vijeće, 64/76, 113/76, 167/78, 239/78, 27/79, 28/79 i 45/79, EU:C:1979:223, t. 21.). Na tužitelju je da dokaže postojanje uzročne veze između prigovorenog ponašanja i štete na koju se poziva (vidjeti presudu od 30. rujna 1998., Coldiretti i dr./Vijeće i Komisija, T-149/96, EU:T:1998:228, t. 101. i navedenu sudsku praksu).

66 U ovom slučaju, tužitelj tvrdi da mu je povreda razumnog roka za suđenje u predmetu T-54/06 prouzročila imovinsku i neimovinsku štetu.

a) ***Navodna imovinska šteta i navodna uzročna veza***

67 Tužitelj tvrdi da je pretrpio imovinsku štetu koja se sastoji od dodatnih financijskih troškova koje je morao snositi u razdoblju od 26. kolovoza 2010., dana kad je Sud trebao donijeti svoju presudu, do 26. studenoga 2013., dana kad je Sud stvarno donio presudu Kendrion/Komisija (C-50/12 P, EU:C:2013:771). Ti su troškovi iznosili 2 308 463,98 eura. Taj je iznos izračunan u skladu sa sljedećom metodom. Kao prvo, valjalo je zbrojiti, s jedne strane, troškove bankarske garancije koja je osigurana kako se ne bi odmah platio iznos novčane kazne izrečene Odlukom C(2005) 4634 (u daljnjem tekstu: troškovi bankarske garancije), i, s druge strane, kamate plaćene na iznos novčane kazne (u daljnjem tekstu: kamate na iznos novčane kazne). Kao drugo, valjalo je od tog zbroja oduzeti troškove koje bi tužitelj snosio da je novčanu kaznu morao platiti 26. kolovoza 2010.

68 Sud Europske unije ističe, kao prvo, da ne postoji dovoljno izravna uzročna veza između, s jedne strane, imovinske štete povezane s troškovima bankarske garancije i kamatama na iznos novčane kazne te, s druge strane, povrede razumnog roka za suđenje. Naime, najprije, ta imovinska šteta proizlazi iz vlastita izbora tužitelja. Osim toga, postojanje uzročne veze ne može se utvrditi samo na temelju utvrđenja da, bez prekoračenja razumnog roka za suđenje, tužitelj ne bi bio obvezan platiti troškove bankarske garancije i kamate na iznos novčane kazne za razdoblje koje odgovara tom prekoračenju.

69 Kao drugo, kamate koje je tužitelj morao platiti ne može se kvalificirati kao štetu. Naime, tim se kamatama nadoknađuje činjenica da Komisija nije mogla raspolagati iznosom kojim je imala pravo raspolagati i da bi se tužitelj neopravdano obogatio da mu je odobrena naknada u iznosu jednakom tim kamatama. Podredno, Sud Europske unije tvrdi da tablice podnesene u prilogu tužbi ne dokazuju imovinsku štetu koju je tužitelj pretrpio. Pojašnjuje da se postojanje i opseg imovinske štete ne mogu odrediti samo pravično.

1) *Uvodne napomene*

70 Valja istaknuti da se člankom 2. Odluke C(2005) 4634 predviđalo plaćanje novčanih kazni izrečenih tom odlukom u roku od tri mjeseca od njezine dostave. Na temelju članka 86. Uredbe Komisije (EZ, Euratom) br. 2342/2002 od 23. prosinca 2002. o utvrđivanju detaljnih pravila za provedbu Uredbe Vijeća (EZ, Euratom) br. 1605/2002 o Financijskoj uredbi koja se primjenjuje na opći proračun Europskih zajednica (SL 2002, L 357, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 1., svezak 3., str. 7.), u članku 2. te odluke pojašnjeno je da će, po isteku tog roka od tri mjeseca, kamate biti automatski dugovane prema kamatnoj stopi koju Europska središnja banka (ESB) primjenjuje na svoje glavne operacije refinanciranja prvog dana tijekom kojeg je donesena navedena odluka, uvećanoj za tri i pol postotna boda, odnosno prema stopi od 5,56 %.

71 U skladu s člankom 299. prvim stavkom UFEU-a, Odluka C(2005) 4634 izvršiva je jer se njome, u njezinu članku 2., tužitelju nalaže novčana obveza. Osim toga, podnošenjem tužbe za poništenje protiv te odluke na temelju članka 263. UFEU-a nije dovedena u pitanje izvršivost navedene odluke jer, u skladu s člankom 278. UFEU-a, pokretanje postupka pred Sudom Europske unije nema suspenzivni učinak.

72 Komisija je dopisom od 13. prosinca 2005. tužitelju dostavila Odluku C(2005) 4634. Tom je prilikom navela da se, ako tužitelj pokrene postupak pred Općim sudom ili Sudom, neće poduzeti nikakva mjera za povrat tako dugo dok je predmet u tijeku, ako se do datuma isteka roka za plaćanje poštuju dva uvjeta. Na temelju članka 86. stavka 5. Uredbe br. 2342/2002, ta su dva uvjeta bila sljedeća: kao prvo, na potraživanje Komisije trebalo je pripisivati kamate od datuma isteka roka za plaćanje po stopi od 3,56 %, kao drugo, bankarska garancija, koja je prihvatljiva za Komisiju i koja istodobno pokriva dug i kamate ili povećanja duga, trebala je biti osigurana prije krajnjeg roka za plaćanje.

73 Tužitelj je odlučio da neće odmah platiti iznos novčane kazne koja mu je bila izrečena i da će osigurati bankarsku garanciju, uz plaćanje kamata po stopi od 3,56 %.

74 Navodnu imovinsku štetu i navodnu uzročnu vezu između te štete i povrede razumnog roka za suđenje u predmetu T-54/06 treba ispitati upravo s obzirom na ta očitovanja.

2) *Plaćanje kamata na iznos novčane kazne*

75 Kao prvo, valja utvrditi da je zbog zajedničke primjene članka 299. prvog stavka UFEU-a i članka 278. UFEU-a, navedenih u točki 71. ove presude, iznos novčane kazne izrečene Odlukom C(2005) 4634 bio dugovan Komisiji unatoč podnošenju tužbe za poništenje protiv navedene odluke. Tako se kamate na iznos novčane kazne, čija stopa iznosi 3,56 %, trebaju smatrati zateznim kamatama.

76 Kao drugo, valja istaknuti da tužitelj tijekom postupka u predmetu T-54/06 nije platio iznos novčane kazne ni zatezne kamate. Tako je tužitelj tijekom postupka u navedenom predmetu raspolagao iznosom koji je odgovarao iznosu te novčane kazne uvećane za zatezne kamate.

77 Međutim, tužitelj nije podnio elemente kojima bi se dokazalo da je u razdoblju koje odgovara prekoračenju razumnog roka za suđenje u predmetu T-54/06 iznos zateznih kamata, koje su kasnije plaćene Komisiji, bio veći od koristi koju je mogao imati na temelju raspolaganja iznosom jednakim iznosu novčane kazne uvećane za zatezne kamate. Drugim riječima, tužitelj nije dokazao da su kamate na iznos novčane kazne koje su tekle tijekom razdoblja koje odgovara prekoračenju razumnog roka za suđenje bile veće od koristi koju je mogao imati na temelju neplaćanja novčane kazne, uvećane za kamate, počevši od dana kad je došlo do povrede razumnog roka za suđenje, i za kamate s dospijećem tijekom odvijanja te povrede.

78 Ta ocjena nije dovedena u pitanje metodom izračuna koju predlaže tužitelj, a koja se sastoji od oduzimanja od iznosa navodne štete troškova financiranja koje bi morao snositi na temelju financiranja banke da je novčanu kaznu morao platiti 26. kolovoza 2010.

79 Naime, tužitelj u tužbi ni u kojem trenutku ne tvrdi ni *a fortiori* ne dokazuje da je bio primoran obratiti se trećim osobama za financiranje kako bi platio iznos novčane kazne izrečene Odlukom C(2005) 4634.

80 S obzirom na prethodno navedeno, nije dokazano da je tužitelj u razdoblju koje odgovara prekoračenju razumnog roka za suđenjei u predmetu T-54/06 pretrpio stvarnu i odredivu štetu povezanu s plaćanjem zateznih kamata na iznos neplaćene novčane kazne. Zahtjev za naknadu navodno pretrpljene štete u tom pogledu stoga treba odbiti, a da nije potrebno ocijeniti postojanje navedene uzročne veze.

3) *Plaćanje troškova bankarske garancije*

81 Kao prvo, što se tiče štete, iz spisa proizlazi da je tužitelj osigurao bankarsku garanciju i da je tijekom postupka u predmetu T-54/06 troškove bankarske garancije plaćao u obliku tromjesečnih provizija.

82 Iz toga slijedi da je tužitelj dokazao da je pretrpio stvarnu i odredivu štetu zbog plaćanja troškova bankarske garancije tijekom razdoblja koje odgovara prekoračenju razumnog roka za suđenje u predmetu T-54/06.

83 Kao drugo, što se tiče uzročne veze, valja istaknuti, s jedne strane, da tužitelj ne bi morao platiti troškove bankarske garancije tijekom razdoblja koje odgovara prekoračenju razumnog roka za suđenje da u postupku u predmetu T-54/06 nije došlo do tog prekoračenja.

84 Tako postoji uzročna veza između povrede razumnog roka za suđenje u predmetu T-54/06 i nastanka štete koju je tužitelj pretrpio zbog plaćanja troškova bankarske garancije tijekom razdoblja koje odgovara prekoračenju tog razumnog roka za suđenje.

85 S druge strane, valja istaknuti da je točno da ponašanje koje se prigovara mora biti odlučujući uzrok štete (rješenje od 31. ožujka 2011., Mauerhofer/Komisija, C-433/10 P, neobjavljeno, EU:C:2011:204, t. 127., i presuda od 10. svibnja 2006., Galileo International Technology i dr./Komisija, T-279/03, EU:T:2006:121, t. 130.; vidjeti također u tom smislu presudu od 18. ožujka 2010., Trubowest Handel i Makarov/Vijeće i Komisija, C-419/08 P, EU:C:2010:147, t. 61.). Drugim riječima, čak i slučaju da su institucije eventualno pridonijele šteti čija se naknada zahtijeva, spomenuti doprinos mogao bi biti premalen zbog odgovornosti drugih osoba, kao eventualno ovdje tužitelja (presuda od 18. ožujka 2010., Trubowest Handel i Makarov/Vijeće i Komisija, C-419/08 P, EU:C:2010:147, t. 59., i rješenje od 31. ožujka 2011., Mauerhofer/Komisija, C-433/10 P, neobjavljeno, EU:C:2011:204, t. 132.).

86 Osim toga, već je bilo presuđeno da navodna šteta, koja se sastoji od troškova bankarske garancije koji su nastali za društvo sankcionirano odlukom Komisije koju je Opći sud kasnije poništio, ne proizlazi izravno iz nezakonitosti te odluke jer ta šteta proizlazi iz vlastita izbora tog društva da osigura bankarsku garanciju kako ne bi izvršilo obvezu plaćanja novčane kazne u roku koji je određen spornom odlukom (vidjeti u tom smislu presudu od 21. travnja 2005., Holcim (Deutschland)/Komisija, T-28/03, EU:T:2005:139, t. 123., i rješenje od 12. prosinca 2007., Atlantic Container Line i dr./Komisija, T-113/04, neobjavljeno, EU:T:2007:377, t. 38.).

87 Međutim, u ovom slučaju valja istaknuti da, kao prvo, u trenutku kad je tužitelj 22. veljače 2006. podnio svoju tužbu u predmetu T-54/06 i u trenutku kad je osigurao bankarsku garanciju, povreda razumnog roka za suđenje nije bila očekivana. Osim toga, tužitelj je legitimno mogao očekivati da će se s njegovom tužbom postupati u razumnom roku.

88 Kao drugo, do prekoračenja razumnog roka za suđenje u predmetu T-54/06 došlo je nakon prvotnog izbora tužitelja da osigura bankarsku garanciju.

89 Tako se činjenice u ovom predmetu znatno razlikuju od činjenica utvrđenih u presudi od 21. travnja 2005., Holcim (Deutschland)/Komisija (T-28/03, EU:T:2005:139), i u rješenju od 12. prosinca 2007., Atlantic Container Line i dr./Komisija (T-113/04, neobjavljeno, EU:T:2007:377), koje su navedene u točki 86. ove presude. Stoga se povezanost između prekoračenja razumnog roka za suđenje u predmetu T-54/06 i plaćanja troškova bankarske garancije tijekom razdoblja koje odgovara tom prekoračenju, suprotno navodima Suda Europske unije, ne može prekinuti prvotnim izborom tužitelja da ne plati odmah novčanu kaznu izrečenu Odlukom C(2005) 4634 i da osigura bankarsku garanciju.

90 Iz toga slijedi da postoji dovoljno izravna uzročna veza između povrede razumnog roka za suđenje u predmetu T-54/06 i gubitka koji je tužitelj pretrpio zbog plaćanja troškova bankarske garancije tijekom razdoblja koje odgovara prekoračenju navedenog roka.

91 Kao treće, tužitelj tvrdi da je pretrpio imovinsku štetu koja se sastoji od dodatnih financijskih troškova koje je morao snositi u razdoblju od 26. kolovoza 2010. do 26. studenoga 2013., dana kad je Sud donio presudu Kendrion/Komisija (C-50/12 P, EU:C:2013:771) (vidjeti točku 67. ove presude).

92 U tom pogledu najprije valja istaknuti da se tužitelj u svojoj tužbi poziva na povredu razumnog roka za suđenje isključivo u predmetu T-54/06. Tužitelj se stoga ne poziva na povredu razumnog roka za suđenje zbog ukupnog trajanja postupka u predmetu T-54/06 zajedno s predmetom u kojem je donesena presuda od 26. studenoga 2013., Kendrion/Komisija (C-50/12 P, EU:C:2013:771).

93 Tako je u ovom slučaju utvrđeno samo da je u postupku u predmetu T-54/06 povrijeđen razuman rok za suđenje (vidjeti točku 63. ove presude).

94 Nadalje, povreda razumnog roka za suđenje u predmetu T-54/06 završila je objavom presude od 16. studenoga 2011., Kendrion/Komisija (T-54/06, neobjavljena, EU:T:2011:667).

95 Tako je od 16. studenoga 2011. tužitelj bio u mogućnosti ocijeniti postojanje povrede razumnog roka za suđenje u predmetu T-54/06 i štetu koju je pretrpio zbog plaćanja troškova bankarske garancije tijekom razdoblja koje odgovara prekoračenju navedenog roka.

96 Osim toga, u žalbi koju je tužitelj 26. siječnja 2012. podnio protiv presude od 16. studenoga 2011., Kendrion/Komisija (T-54/06, neobjavljena, EU:T:2011:667), tužitelj je istaknuo da mu je pretjerano trajanje postupka u predmetu T-54/06 prouzročilo štetne posljedice te je na temelju toga zatražio smanjenje iznosa novčane kazne koja mu je izrečena.

97 Naposljetku, Odluka C(2005) 4634, kojim je tužitelju izrečena novčana kazna, postala je konačna tek 26. studenoga 2013. te je mogućnost osiguranja bankarske garancije, koju je ponudila Komisija, istekla na taj dan jer je tužitelj odlučio podnijeti žalbu protiv presude od 16. studenoga 2011., Kendrion/Komisija (T-54/06, neobjavljena, EU:T:2011:667).

98 Iz toga slijedi da plaćanje troškova bankarske garancije nakon objave presude od 16. studenoga 2011., Kendrion/Komisija (T-54/06, neobjavljena, EU:T:2011:667), kojom je završena povreda razumnog roka za suđenje u predmetu T-54/06, nije dovoljno izravno uzročno povezano s tom povredom jer plaćanje takvih troškova proizlazi iz osobnog i neovisnog izbora tužitelja nakon navedene povrede da ne plati novčanu kaznu, ne zatraži suspenziju Odluke C(2005) 4634 i da protiv gore navedene presude podnese žalbu.

99 Iz svega prethodno navedenoga proizlazi da postoji dovoljno izravna uzročna veza između, s jedne strane, povrede razumnog roka za suđenje u predmetu T-54/06 te, s druge strane, štete koju je tužitelj pretrpio prije objave presude od 16. studenoga 2011., Kendrion/Komisija (T-54/06, neobjavljena, EU:T:2011:667) i koja se sastoji od plaćanja troškova bankarske garancije tijekom razdoblja koje odgovara prekoračenju tog razumnog roka.

4) *Procjena pretrpljene imovinske štete*

100 Kao prvo, valja podsjetiti da je postupak u predmetu T-54/06 trajao 20 mjeseci dulje od razumnog roka za suđenje u tom predmetu (vidjeti točku 63. ove presude).

101 Kao drugo, s jedne strane, tužitelj u tužbi pojašnjuje da se imovinska šteta koju je pretrpio sastoji od „dodatnih financijskih troškova koje je morao snositi u razmatranom razdoblju, odnosno u razdoblju od 26. kolovoza 2010. do 26. studenoga 2013.” (vidjeti točku 67. ove presude). Osim toga, tužitelj u potporu svojem zahtjevu za naknadu podnosi podatke o troškovima bankarske garancije koje je platio u tom razdoblju.

102 Tako, s obzirom na razloge tužbe, zahtjev za naknadu koji je tužitelj podnio u svojem prvom zahtjevu odgovara troškovima koji su nastali od 26. kolovoza 2010.

103 Međutim, iz pravila koja uređuju postupak pred sudovima Unije, osobito iz članka 21. Statuta Suda Europske unije i članka 44. stavka 1. Poslovnika od 2. svibnja 1991., proizlazi da u načelu spor i njegove granice određuju stranke i da sud Unije ne može odlučivati *ultra petita* (presude od 10. prosinca 2013., Komisija/Irska i dr., C-272/12 P, EU:C:2013:812, t. 27., i od 3. srpnja 2014., Electrabel/Komisija, C-84/13 P, neobjavljena, EU:C:2014:2040, t. 49.).

104 Tako Opći sud ne može odstupiti od zahtjeva tužitelja i po službenoj dužnosti odlučiti da se nadoknadi šteta pretrpljena prije 26. kolovoza 2010., odnosno šteta pretrpljena u razdoblju koje se kronološki razlikuje od razdoblja za koje tužitelj tvrdi da je u njemu pretrpio štetu.

105 S druge strane, troškovi bankarske garancije koje je tužitelj platio nakon 16. studenoga 2011. nisu dovoljno izravno uzročno povezani s povredom razumnog roka za suđenje u predmetu T-54/06 (vidjeti točku 98. ove presude).

106 Stoga u ovom slučaju šteta koja se može nadoknaditi odgovara troškovima bankarske garancije koje je tužitelj platio između 26. kolovoza 2010. i 16. studenoga 2011.

107 Kao treće, iz dokumenata koje je podnio tužitelj proizlazi da su se troškovi bankarske garancije plaćali tromjesečno. Ti dokumenti također pokazuju da su, od 26. kolovoza 2010. do 31. prosinca 2011., troškovi bankarske garancije koje je platio tužitelj bili sljedeći:

Razdoblje	Troškovi (u eurima)
26. 8. 2010. – 31. 12. 2010.	175 709,87
31. 12. 2010. – 14. 3. 2011.	81 382,15
14. 3. 2011. – 31. 3. 2011.	18 983,87
31. 3. 2011. – 30. 6. 2011.	102 533,99
30. 6. 2011. – 30. 9. 2011.	104 603,82
30. 9. 2011. – 31. 12. 2011.	105 555,48
Ukupno	588 769,18

108 Iz toga slijedi da su troškovi bankarske garancije koje je tužitelj platio u razdoblju od 26. kolovoza 2010. do 16. studenoga 2011. iznosili 588 769,18 eura.

109 S obzirom na prethodno navedeno, tužitelju valja odobriti naknadu iznosa od 588 769,18 eura kao naknadu imovinske štete koja mu je nanesena zbog povrede razumnog roka za suđenje u predmetu T-54/06 i koja se sastoji od plaćanja dodatnih troškova bankarske garancije.

b) ***Navodna neimovinska šteta i navodna uzročna veza***

110 Tužitelj ističe, kao prvo, da, prema sudskoj praksi Europskog suda za ljudska prava, postoji čvrsta, iako oboriva pretpostavka da pretjerano trajanje postupka uzrokuje neimovinsku štetu. Osim toga, tužitelj je „poduzetnik koji kotira na burzi čije uspone i padove pažljivo promatraju ne samo njegovi vlastiti zaposlenici, nego i tisak, ulagači i njegovi klijenti”. Tako je ugled tužitelja bio nepotrebno narušen. Naposljetku, dodatne godine neizvjesnosti negativno su utjecale na upravljanje, ulaganja, atraktivnost i strategiju poduzetnika. Osim toga, produljena neizvjesnost također je prouzročila osobnu neimovinsku štetu tužiteljevim zaposlenicima i upraviteljima.

111 Kao drugo, tužitelj ističe da je teško precizno procijeniti navodnu neimovinsku štetu zbog naravi te štete. Međutim, Europski sud za ljudska prava ustraje na važnosti sličnih predmeta pri procjeni štete. Tako su najbolja referenca za procjenu pretrpljene neimovinske štete u ovom slučaju predmeti u kojima su Opći sud ili Sud utvrdili povredu razumnog roka i na temelju „pravične naknade“ smanjili novčanu kaznu koja je odlukom Komisije izrečena za povredu pravila tržišnog natjecanja Unije.

112 U tim okolnostima, tužitelj najprije traži naknadu iznosa od 11 050 000 eura za razdoblje od 26. kolovoza 2010. do 26. studenoga 2013., što odgovara primjeni stope od 10 % po godini kašnjenja na iznos novčane kazne koja mu je izrečena Odlukom C(2005) 4634. Podredno, tužitelj traži naknadu iznosa od 1 700 000 eura, koji odgovara 5 % iznosa novčane kazne koja mu je izrečena Odlukom C(2005) 4634. Još podrednije, tužitelj traži naknadu iznosa koji utvrde stranke u skladu s modalitetima koje utvrdi Opći sud ili, još podrednije, primjerenog iznosa po ocjeni samog Općeg suda.

113 Sud Europske unije odgovara, kao prvo, da tužitelj nije dokazao postojanje neimovinske štete. Podsjeća da je tužitelj dužan podnijeti dokaze o šteti koju navodi. Međutim, navodna šteta opisana je iznimno nejasno, temelji se na zabuni između neimovinske štete i imovinske štete te nije potkrijepljena nikakvim dokaznim elementom. Osim toga, tužitelj zahtijeva kaznenu odštetu.

114 Kao drugo i podredno, Sud Europske unije tvrdi da tužitelj nije podnio dokaze o postojanju uzročne veze između navodne neimovinske štete i navodne povrede razumnog roka za suđenje. Naime, navodna neimovinska šteta proizlazi isključivo iz povrede pravila tržišnog natjecanja koju je počinio tužitelj. Navodni nerazumni rok za suđenje nije otežao nematerijalne posljedice Komisijina utvrđenja povrede jer je Opći sud potvrdio to utvrđenje povrede i iznos izrečene novčane kazne.

115 Kao treće i još podrednije, Sud Europske unije ističe da bi se neimovinska šteta koja se može nadoknaditi trebala procijeniti na najviše 5 000 eura.

116 Stoga valja ocijeniti, kao prvo, neimovinsku štetu koju su navodno pretrpjeli upravitelji i zaposlenici tužitelja te, kao drugo, neimovinsku štetu koju je navodno pretrpio sam tužitelj.

1) *Neimovinska šteta koju su navodno pretrpjeli upravitelji i zaposlenici tužitelja*

117 Valja istaknuti da se zahtjevi iz tužbe odnose isključivo na vlastite interese tužitelja, a ne na osobne interese njegovih upravitelja ili zaposlenika. Osim toga, tužitelj se ne poziva na prijenos prava ili izričito ovlaštenje na temelju kojeg bi bio ovlašten podnijeti zahtjev za naknadu štete koju su pretrpjeli njegovi upravitelji i zaposlenici.

118 Tako zahtjev za naknadu neimovinske štete koju su navodno pretrpjeli upravitelji i zaposlenici tužitelja treba odbaciti kao nedopušten jer iz spisa ne proizlazi da su upravitelji i zaposlenici ovlastili tužitelja da u njihovo ime podnese tužbu za naknadu štete (vidjeti u tom smislu rješenje od 12. svibnja 2010., CPEM/Komisija, C-350/09 P, neobjavljeno, EU:C:2010:267, t. 61. i presudu od 30. lipnja 2009., CPEM/Komisija, T-444/07, EU:T:2009:227, t. 39. i 40.).

119 U svakom slučaju, nije dokazano da postoji šteta koju su pretrpjeli upravitelji ili zaposlenici tužitelja. Naime, s jedne strane, tužitelj se oslanja na puke tvrdnje i ne podnosi nijedan konkretni element koji bi dokazao tjeskobu i neugodnost koje su njegovi upravitelji i zaposlenici pretrpjeli zbog povrede razumnog roka za suđenje u predmetu T-54/06. S druge strane, tužitelj nije dokazao da su njegovi upravitelji i zaposlenici pretrpjeli osobnu i izravnu štetu koja je različita od one koju je pretrpio on osobno.

120 Stoga zahtjev za naknadu neimovinske štete koju su navodno pretrpjeli upravitelji i zaposlenici tužitelja treba odbaciti kao nedopušten i, u svakom slučaju, odbiti kao neosnovan.

2) *Neimovinska šteta koju je navodno pretrpio tužitelj*

121 Iz ustaljene sudske prakse proizlazi da je tužitelj, ako ne podnese nijedan element na temelju kojeg bi se dokazalo postojanje i utvrdio opseg nematerijalne ili neimovinske štete, dužan barem dokazati da mu je inkriminirano ponašanje zbog težine prouzročilo takvu štetu (vidjeti u tom smislu presude od 16. srpnja 2009., SELEX Sistemi Integrati/Komisija, C-481/07 P, neobjavljena, EU:C:2009:461, t. 38., od 28. siječnja 1999., BAI/Komisija, T-230/95, EU:T:1999:11, t. 39. i od 16. listopada 2014., Evropaïki Dynamiki/Komisija, T-297/12, neobjavljena, EU:T:2014:888, t. 31., 46. i 63.).

122 Kao prvo, valja podsjetiti da se tužitelj poziva na povredu svojeg ugleda, osobito u pogledu ulagača i svojih klijenata.

123 Međutim, argumentacija tužitelja nije potkrijepljena dokaznim elementima koji bi dokazali da je povreda razumnog roka za suđenje zbog svoje težine na njegov ugled mogla utjecati više od Odluke C(2005) 4634.

124 U tim okolnostima valja utvrditi da tužitelj nije dokazao da je povreda razumnog roka za suđenje u predmetu T-54/06 nanijela štetu njegovu ugledu.

125 U svakom je slučaju utvrđenje povrede razumnog roka za suđenje, navedeno u točki 63. ove presude, s obzirom na predmet i težinu te povrede, u ovom slučaju dovoljno za naknadu štete nanesene ugledu koju navodi tužitelj.

126 Kao drugo, okolnost da je tužitelj bio doveden u situaciju neizvjesnosti, osobito u pogledu uspjeha njegove tužbe protiv Odluke C(2005) 4634, svojstvena je svakom sudskom postupku. Osim toga, tužitelj je nužno bio svjestan da je predmet T-54/06 bio u određenoj mjeri složen i da je ta složenost bila povezana, s jedne strane, s brojem usporednih uzastopnih tužbi koje su pred Općim sudom bile podnesene na različitim jezicima postupka protiv Odluke C(2005) 4634 i, s druge strane, s potrebom da taj sud temeljito prouči opsežne spise i osobito potrebom da utvrdi činjenice i ispita meritum spora.

127 Međutim, postupak u predmetu T-54/06 trajao je ukupno 5 godina i 9 mjeseci, što je bilo duže od očekivanog trajanja koje je tužitelj mogao predvidjeti, osobito u trenutku podnošenja svoje tužbe. Osim toga, iz postupka u predmetu T-54/06 proizlazi razdoblje od 3 godine i 10 mjeseci koje je prošlo između zatvaranja pisanog dijela postupka i otvaranja usmenog dijela postupka. Ti rokovi nipošto nisu opravdani donošenjem mjera upravljanja postupkom, mjera izvođenja dokaza ili naknadnim postupovnim pitanjima. Naposljetku, tužitelj svojim ponašanjem ni u kojem pogledu nije pridonio predmetnom roku za suđenje. Naprotiv, tužitelj je u najmanje dva navrata pri Općem sudu izrazio svoje iščekivanje te zatražio hitno postupanje u predmetu T-54/06.

128 U tim je okolnostima povreda razumnog roka za suđenje u predmetu T-54/06 mogla dovesti tužitelja u situaciju neizvjesnosti koja je bila veća od neizvjesnosti koju inače uzrokuje sudski postupak. To produljeno stanje neizvjesnosti nužno je utjecalo na planiranje odluka koje treba donijeti i na upravljanje tog društva te stoga predstavlja neimovinsku štetu.

129 Kao treće, u okolnostima ovog slučaja, neimovinska šteta koju je tužitelj pretrpio zbog produljenog stanja neizvjesnosti u koje je bio doveden nije u potpunosti nadoknađena utvrđenjem povrede razumnog roka za suđenje.

130 U tom pogledu, kao prvo, valja istaknuti da se naknada, koju traži tužitelj i koja je navedena u točki 112. ove presude, odnosi na naknadu više neimovinskih šteta, a osobito štete nanesene ugledu koja nije dokazana i koja je, u svakom slučaju, dovoljno nadoknađena utvrđenjem povrede razumnog roka za suđenje (vidjeti točke 122. do 125. ove presude).

131 Kao drugo, Sud je presudio da, vodeći računa o potrebi da se osigura poštovanje pravila tržišnog natjecanja Unije, sudac Unije žalitelju ne može dopustiti da jedino na osnovi nepoštovanja razumnog roka za suđenje dovede u pitanje osnovanost ili iznos novčane kazne dok je ukupnost žalbenih razloga usmjerenih protiv utvrđenja izvršenih o pitanju iznosa te novčane kazne i ponašanja koja su njome sankcionirana bili odbijeni (presuda od 26. studenoga 2013., Kendrion/Komisija, C-50/12 P, EU:C:2013:771, t. 87.; vidjeti također u tom smislu presudu od 16. srpnja 2009., Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland/Komisija, C-385/07 P, EU:C:2009:456, t. 194. i od 8. svibnja 2014., Bolloré/Komisija, C-414/12 P, neobjavljena, EU:C:2014:301, t. 105.).

132 Iz toga slijedi da nepoštovanje razumnog roka za suđenje, u okviru ispitivanja sudskog postupka protiv odluke Komisije kojom se poduzetniku izriče novčana kazna zbog povrede pravnih pravila tržišnog natjecanja Unije, ne može dovesti do potpunog ili djelomičnog poništenja novčane kazne izrečene tom odlukom (presude od 26. studenoga 2013., Groupe Gascogne/Komisija, C-58/12 P, EU:C:2013:770, t. 78. i od 26. studenoga 2013., Kendrion/Komisija, C-50/12 P, EU:C:2013:771, t. 88.; vidjeti također u tom smislu presudu od 8. svibnja 2014., Bolloré/Komisija, C-414/12 P, neobjavljena, EU:C:2014:301, t. 107.).

133 Međutim, metoda izračuna naknade neimovinske štete prouzročene povredom razumnog roka za suđenje, koja bi se sastojala, kao što to traži tužitelj, od primjene određenog postotka na iznos novčane kazne koju je izrekla Komisija, imala bi za posljedicu dovođenje u pitanje navedene novčane kazne, iako nije dokazano da je povreda razumnog roka za suđenje u predmetu T-54/06 utjecala na iznos te novčane kazne.

134 Zahtjeve tužitelja koji se odnose na naknadu navodne neimovinske štete smanjenjem iznosa novčane kazne izrečene Odlukom C(2005) 4634 stoga treba odbiti.

135 Kao treće, s obzirom na ocjene iznesene u točkama 126. do 134. ove presude i osobito s obzirom na opseg povrede razumnog roka za suđenje, ponašanje tužitelja i iščekivanje tijekom postupka, potrebu da se osigura poštovanje pravila tržišnog natjecanja Unije te učinkovitost ove tužbe, valja odlučiti *ex aequo et bono* da naknada od 6 000 eura, odobrena tužitelju, predstavlja primjerenu naknadu štete koju je pretrpio zbog produljenog stanja neizvjesnosti u kojem se našao tijekom postupka u predmetu T-54/06.

c) ***Kamate***

136 Tužitelj svojim trećim zahtjevom traži od Općeg suda da iznosu naknade, koju bi mu mogao dodijeliti, pripiše zatezne kazne koje bi počele teći od 26. studenoga 2013.

137 Iz sudske prakse proizlazi da obveza plaćanja zateznih kamata u načelu proizlazi iz presude u kojoj se utvrđuje obveza naknade štete (vidjeti u tom smislu presudu od 26. lipnja 1990., Sofrimport/Komisija, C-152/88, EU:C:1990:259, t. 32. i navedenu sudsku praksu).

138 Za utvrđivanje stope zateznih kamata primjereno je uzeti u obzir članak 83. stavak 2. točku (b) i članak 111. stavak 4. točku (a) Delegirane uredbe Komisije (EU) br. 1268/2012 od 29. listopada 2012. o pravilima za primjenu (EU, Euratom) br. 966/2012 Europskog parlamenta i Vijeća o financijskim pravilima koja se primjenjuju na opći proračun Unije (SL 2012, L 362, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 1., svezak 9., str. 183.). Na temelju tih odredbi, kamatna stopa na iznose potraživanja koji nisu plaćeni u roku je stopa koju upotrebljava ESB za svoje glavne operacije refinanciranja, objavljena u seriji C *Službenog lista Europske unije*, a koja se primjenjuje prvog kalendarskog dana mjeseca u kojem iznos dospijeva, uvećana za tri i pol postotna boda.

139 U ovom se slučaju naknade iz točaka 109. i 135. ove presude moraju uvećati za zatezne kamate, računajući od objave ove presude do potpune isplate.

140 Stopa zateznih kamata bit će ona koju je ESB utvrdio za svoje glavne operacije refinanciranja, uvećana za tri i pol postotna boda.

d) ***Zaključak o iznosu naknada i kamatama***

141 S obzirom na sve prethodno navedeno, ovu tužbu treba prihvatiti u dijelu u kojem se odnosi na naknadu štete koju je tužitelj pretrpio zbog povrede razumnog roka za suđenje u predmetu T-54/06.

142 Naknada koja se tužitelju duguje kao naknada štete koju je pretrpio zbog plaćanja dodatnih troškova bankarske garancije iznosi 588 769,18 eura.

143 Naknada koja se tužitelju duguje kao naknada njegove neimovinske štete iznosi 6 000 eura.

144 Iznos naknada iz točaka 142. i 143. ove presude uvećat će se za zatezne kamate pod uvjetima iz točaka 139. i 140. ove presude.

145 U preostalom dijelu tužba se odbija.

IV. **Troškovi**

146 Sukladno odredbama članka 134. stavka 1. Poslovnika, stranka koja ne uspije u postupku snosi troškove, ako je takav zahtjev postavljen. Međutim, u rješenju od 6. siječnja 2015., Kendrion/Europska unija (T-479/14, neobjavljeno, EU:T:2015:2), odbijen je prigovor nedopuštenosti koji je istaknuo Sud Europske unije te je određeno da će se o troškovima odlučiti naknadno. Stoga Uniji, koju zastupa Sud Europske unije, valja naložiti da, osim vlastitih troškova, snosi troškove koje je pretrpio tužitelj, nastale zbog prigovora nedopuštenosti povodom kojeg je doneseno rješenje od 6. siječnja 2015., Kendrion/Europska unija (T-479/14, neobjavljeno, EU:T:2015:2).

147 Na temelju članka 134. stavka 3. Poslovnika, svaka stranka snosi vlastite troškove ako stranke djelomično uspiju u svojim zahtjevima. Međutim, ako se to čini opravdanim u danim okolnostima, Opći sud može odlučiti da, osim vlastitih troškova, jedna stranka snosi i dio troškova druge stranke.

148 U ovom je slučaju tužitelj uspio u dijelu koji se odnosi na njegov tužbeni zahtjev u pogledu merituma. Međutim, u svojem zahtjevu za naknadu većinom nije uspio. U tom okviru i s obzirom na sve predmetne okolnosti, potrebno je odlučiti da svaka stranka snosi svoje troškove.

149 U skladu s člankom 138. stavkom 1. Poslovnika, države članice i institucije koje su intervenirale u postupak snose vlastite troškove. Valja odlučiti da će Komisija snositi vlastite troškove.

Slijedom navedenog,

OPĆI SUD (treće prošireno vijeće)

proglašava i presuđuje:

1. **Europskoj uniji, koju zastupa Sud Europske unije, nalaže se plaćanje naknade društvu Kendrion NV u iznosu od 588 769,18 eura na temelju imovinske štete koju je to društvo pretrpjelo zbog povrede razumnog roka za suđenje u predmetu u kojem je donesena presuda od 16. studenoga 2011., Kendrion/Komisija (T-54/06, neobjavljena, EU:T:2011:667).**

2. **Uniji, koju zastupa Sud Europske unije, nalaže se plaćanje naknade društvu Kendrion u iznosu od 6 000 eura na temelju neimovinske štete koju je to društvo pretrpjelo zbog povrede razumnog roka za suđenje u predmetu T-54/06.**

3. **Iznosi naknada iz gore navedenih točaka 1. i 2. uvećavaju se za zatezne kamate koje teku od objave ove presude do potpune isplate, prema stopi koju primjenjuje Europska središnja banka (ESB) na svoje glavne operacije refinanciranja, uvećanoj za tri i pol postotna boda.**

4. **U preostalom dijelu tužba se odbija.**

5. **Uniji, koju zastupa Sud Europske unije, nalaže se, osim vlastitih troškova, snošenje troškova društva Kendrion nastalih zbog prigovora nedopuštenosti povodom kojeg je doneseno rješenje od 6. siječnja 2015., Kendrion/Europska unija (T-479/14, neobjavljeno, EU:T:2015:2).**

6. **Društvo Kendrion, s jedne strane, i Unija, koju zastupa Sud Europske unije, s druge strane, snose vlastite troškove nastale zbog tužbe povodom koje je donesena ova presuda.**

7. **Europska komisija snosi vlastite troškove.**

Papasavvas Labucka Bieliūnas

Kreuschitz Forrester

Objavljeno na javnoj raspravi u Luxembourgu 1 veljače 2017.

Sadržaj

I. Okolnosti spora 1

II. Postupak i zahtjevi stranaka 2

III. Pravo 4

A. Dopuštenost 4

B. Meritum 5

1. Navodna povreda razumnog roka za suđenje u predmetu T-54/06 6

2. Navodna šteta i navodna uzročna veza 8

a) Navodna imovinska šteta i navodna uzročna veza 8

1) Uvodne napomene 9

2) Plaćanje kamata na iznos novčane kazne 9

3) Plaćanje troškova bankarske garancije 10

4) Procjena pretrpljene imovinske štete 12

b) Navodna neimovinska šteta i navodna uzročna veza 13

1) Neimovinska šteta koju su navodno pretrpjeli upravitelji i zaposlenici tužitelja 14

2) Neimovinska šteta koju je navodno pretrpio tužitelj 14

c) Kamate 16

d) Zaključak o iznosu naknada i kamatama 16

IV. Troškovi 17